Θα συνεχίσουν να υλοποιούν τη λανθασμένη πολιτική της λιτότητας που εμπνεύστηκε η Ευρώπη ή θα αξιοποιήσουν

Να αξιοποιήσουν οι ΗΠΑ τα διδάγματα της κρίσης

ΟΙ Ηνωμένες Πολιτείες καλούνται σύντομα να κάνουν μια βασική επιλογή στην οικονομική τους πολιτική, που θα διαμορφώσει την αμερικανική οικονομία για τα επόμενα χρόνια. Οι αυθεντίες και οι φορείς χάραξης πολιτικής διαφωνούν για το πώς πρέπει να αντιμετωπιστεί αυτό που ευρέως αναφέρεται ως «δημοσιονομικός γκρεμός». Θα συνεχίσουν οι ΗΠΑ να υλοποιούν τη λανθασμένη πολιτική της λιτότητας που εμπνεύστηκε η Ευρώπη ή θα απομακρυνθούν από τον δημοσιονομικό γκρεμό χρησιμοποιώντας ένα συνδυασμό κεϋνσιανής δημοσιονομικής πολιτικής και νομισματικής πολιτικής βασισμένης σε ένα κυρίαρχο νόμισμα για την ενίσχυση της συνολικής ζήτησης;

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί περίληψη μιας πρόσφατης εργασίας που δημοσιεύσαμε στο Ινστιτούτο Οικονομικών Levy ως μέρος μιας προσπάθειας να διορθώσουμε, μέσω προσφυγής στα εμπειρικά δεδομένα και με τη χρήση της λογικής, την παρανόηση που επικρατεί σήμερα αναφορικά με:

(α) τα μέχρι τώρα αποτελέσματα των ευρωπαϊκών μέτρων λιτότητας,

(β) τις διαφορές ανάμεσα στις οικονομίες των οποίων τα νομίσματα αντιμετωπίζουν περιορισμούς έναντι χωρών που διαθέτουν κυρίαρχα νομίσματα, και

(γ) τις συνέπειες των ομοσπονδιακών περικοπών στις δαπάνες στο σημερινό οικονομικό περιβάλλον. Στόχος μας είναι να αποθαρρύνουμε τους χαράκτες πολιτικής στις ΗΠΑ από το να ακολουθήσουν το δρόμο της ευρωπαϊκής λιτότητας, και ως εκ τούτου να αποφύγουν τον διαφαινόμενο «δημοσιονομικό γκρεμό».

Πέραν των εμπειρικών δεδομένων που είναι διαθέσιμα προς όλους, η ανάλυσή μας βασίζεται στη διαμόρφωση ενός μοντέλου που το αποκαλούμε η «δημοσιονομική παγίδα» – ένα αυτοεπιβαλλόμενο σπιράλ οικονομικής συστολής που προκύπτει από μια θεμελιώδη παρεξήγηση του ρόλου και της λειτουργίας της δημοσιονομικής πολιτικής σε περιόδους οικονομικής κάμψης. Ουσιαστικά, αναφερόμαστε στον κύκλο των δημοσιονομικών περικοπών και της οικονομικής συστολής ως μια «δημοσιονομική παγίδα» προκειμένου να υπογραμμίσουμε την αυτοτροφοδοτούμενη δυναμική του.

Η «δημοσιονομική παγίδα» είναι ένας κύκλος που περιστρέφεται γύρω από τη μείωση της ζήτησης και των φορολογικών εσόδων, που στη συνέχεια προκαλεί περικοπές των δαπανών και αύξηση των φόρων. Οι περικοπές στις δαπάνες και οι αυξήσεις των φόρων υποσκάπτουν περαιτέρω τις προοπτικές ανάπτυξης της οικονομίας και ο κύκλος συνεχίζεται. Η «δημοσιονομική παγίδα» γίνεται ακόμη χειρότερη από την έλλειψη ενός κυρίαρχου νομίσματος, όπως στην περίπτωση της Ελλάδας.

Στη «δημοσιονομική παγίδα» έχουν πέσει οι χώρες της ευρωζώνης και το Ηνωμένο Βασίλειο. Αυτός είναι και ο κύριος λόγος που σημειώνονται αρνητικοί ρυθμοί ανάπτυξης κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2012 σε όλη την Ευρώπη και η ευρωπαϊκή οικονομία γλιστράει ξανά σε ύφεση. Η δημοσιονομική λιτότητα, που επιβάλλεται ως θεραπεία, επιδεινώνει τα μακροοικονομικά προβλήματα.

Των **Greg Hannsgen** και **Δημήτρη Β. Παπαδημητρίου***

Η λιτότητα στην Ευρώπη έχει επιβληθεί από τις συμφωνίες διάσωσης με τρεις χώρες –Ελλάδα, Ιρλανδία, Πορτογαλία– καθώς και από τους κανόνες της ευρωζώνης αναφορικά με τα ελλείμματα και το χρέος. Ωστόσο, οι ρίζες της ευρωπαϊκής κρίσης οφείλονται σε πολλούς παράγοντες που δεν σχετίζονται άμεσα με τη δημοσιονομική πολιτική. Το μόνο που μπορούν να πετύχουν οι πολιτικές λιτότητας είναι να επιδεινώσουν την ύφεση, καθώς οι περικοπές στις δαπάνες και οι μειώσεις στους μισθούς υπονομεύουν την ήδη αδύναμη καταναλωτική ζήτηση, τις επενδύσεις και τα φορολογικά έσοδα. Στο μεταξύ, και όχι συμπτωματικά, η ανεργία στην ευρωζώνη έφτασε σε επίπεδα-ρεκόρ. Στην Ελλάδα και την Ισπανία τα συνολικά ποσοστά ανεργίας είναι στο 25,1% και 24,4%, αντίστοιχα, με τα ποσοστά ανεργίας για τους νέους να ξεπερνούν το 50% και για τις δύο χώρες.

Η πίεση για περικοπές στις δαπάνες προέρχεται από κέντρα εξουσίας που απεχθάνονται τα ελλείμματα. Αλλά τα αποτελέσματα που προκύπτουν από τις περικοπές οδηγούν σε αναιμική ή αρνητική ανάπτυξη, αύξηση της ανεργίας, μείωση της συνολικής ζήτησης και πτώση των κερδών. Η αναιμική ή αρνητική ανάπτυξη ανατροφοδοτεί τον φαύλο κύκλο της «δημοσιονομικής παγίδας» με τη μείωση των φορολογικών εσόδων του Δημοσίου, τη διόγκωση των δαπανών για τα μεταβιβαστικά προγράμματα, αυξάνοντας ως εκ τούτου τη δημοσιονομική πίεση και ολοκληρώνοντας τη βασική παγίδα.

Οι «φόβοι περί κρατικής χρεοκοπίας» και «αύξησης του κόστους δανεισμού» είναι δύο συνέπειες του κύκλου. Και οι δύο συνέπειες εμφανίζονται ως αποτέλεσμα της «μείωσης των φορολογικών εσόδων και της αύξησης των μεταβιβαστικών πληρωμών». Ο φόβος της κρατικής χρεοκοπίας είναι αποτέλεσμα της λειτουργίας μιας αδύναμης οικονομίας και της άποψης των αγορών περί κυρίαρχης πιστολπιπτικής ικανότητας. Η αύξηση του κόστους δανεισμού είναι αποτέλεσμα της αύξησης των επιτοκίων και του κεφαλαίου, αντίστοιχα. Η αύξηση της εξυπηρέτησης του χρέους, ωστόσο, έχει επιπτώσεις πάνω στο ίδιο το έλλειμμα – εν ολίγοις, η αύξηση των πληρωμών προς τους πιστωτές αυξάνει τις συνολικές δαπάνες της κυβέρνησης και διογκώνει το χρέος.

Η ευρωπαϊκή «δημοσιονομική παγίδα»

Στη δική μας ερμηνεία για την ευρωπαϊκή «δημοσιονομική παγίδα», οι νομισματικοί θεσμοί της ευρωζώνης διαδραματίζουν καίριο ρόλο, μετατρέποντας μια βασική παγίδα σε πλήρη παγίδα. Ωστόσο, πολλοί είναι αυτοί που έχουν υποτιμήσει ή αγνοήσει το ειδικό μειονέκτημα που αντιμετωπίζουν οι εθνικές κυβερνήσεις, οι οποίες είναι αναγκασμένες να λειτουργούν με το ένα χέρι δεμένο πίσω από την πλάτη τους επειδή έχουν παραδώσει το δικαίωμα να μπορούν να δημιουργούν «κρατικό χρήμα». Με άλλα λόγια, πολλοί αναλυτές και χαράκτες πολιτικής φαντάζονται ότι η ανάλυση αναφορικά με τη «δημοσιονομική παγίδα» έχει εξίσου την ίδια εφαρμογή για όλες τις χώρες με δημόσιο χρέος, συμπεριλαμβανομένων των νομισματικά κυρίαρχων χωρών όπως ο Καναδάς, η Ιαπωνία, οι ΗΠΑ και το Ηνωμένο Βασίλειο. Μάλιστα, θεωρούν ότι οι αποδόσεις των κρατικών ομολόγων έχουν την τάση να αυξάνονται συνεχώς όταν τα επίπεδα δανεισμού φθάνουν σε κάποια όρια.

Αυτή είναι μια εντελώς λανθασμένη προσέγγιση. Τα δημοσιονομικά προβλήματα δεν επηρεάζουν στον ίδιο βαθμό χώρες με κυρίαρχα νομίσματα και χώρες που χρησιμοποιούν ένα ξένο νόμισμα, όπως είναι το ευρώ για τις χώρες της ευρωζώνης. Καμία χώρα με κυρίαρχο νόμισμα δεν μπορεί να χρεοκοπήσει. Επιπλέον, όπως έχουν αποδείξει πρόσφατες μελέτες του Ινστιτούτου Οικονομικών Levy, η ιδέα ότι οι αποδόσεις των ομολόγων αυξάνονται διαρκώς όταν τα επίπεδα δανεισμού φθάσουν σε κάποιο όριο δεν ισχύει.

Χώρες με κυρίαρχα νομίσματα

Οι κεντρικές τράπεζες σε χώρες με κυρίαρχα νομίσματα και ευέλικτες συναλλαγματικές ισοτιμίες χρησιμοποιούν πράξεις ανοιχτής αγοράς για να διατηρήσουν σταθερά τα βραχυπρόθεσμα επιτόκια και, με τον κατάλληλο χρόνο, μπορούν να το κάνουν με συνέπεια ακόμη και για τις μακροπρόθεσμες αποδόσεις επιτοκίων. Οι ΗΠΑ έχουν διαχειριστεί αποτελεσματικά το χρέος τους στο παρελθόν και δεν υπάρχει καμία ένδειξη ότι δεν θα μπορέσουν να το πράξουν στο μέλλον. Τέλος, ας μην ξεχνάμε ότι η χώρα που έχει σήμερα τη μεγαλύτερη αναλογία χρέους προς το ΑΕΠ, πάνω από το 220%, δανείζεται με τα χαμηλότερα επιτόκια και κανείς δεν θέτει θέμα χρέους αναφορικά με την Ιαπωνία!

Τα δημοσιονομικά προβλήματα δεν επηρεάζουν στον ίδιο βαθμό χώρες με κυρίαρχα νομίσματα και χώρες που χρησιμοποιούν ένα ξένο νόμισμα, όπως το ευρώ για τις χώρες της ευρωζώνης

Η Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ (Fed) καθόρισε ουσιαστικά τα επιτόκια των μακροπρόθεσμων χρεών του Treasury στα τέλη της δεκαετίας του 1940 και αρχές της δεκαετίας του 1950. Η Fed έχει ασκήσει μεγάλη επιρροή σε μια μεγάλη σειρά μακροπρόθεσμων επιτοκίων όταν άρχισε ξανά να αγοράζει μεγάλες ποσότητες ομολόγων, ειδικά με τους δύο γύρους ποσοτικής χαλάρωσης και την πρόσφατη ανακοίνωση για έναν τρίτο.

Η Ιαπωνία, η χώρα με τη μεγαλύτερη αναλογία χρέους προς το ΑΕΠ, πάνω από το 220%, δανείζεται με τα χαμηλότερα επιτόκια και κανείς δεν θέτει θέμα χρέους

Η στρατηγική της Fed να διατηρήσει τα μακροπρόθεσμα επιτόκια σε χαμηλά επίπεδα έχει οδηγήσει τα επιτόκια στεγαστικών δανείων σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα, αν και κάτω από πολύ αυστηρότερα πρότυπα δανεισμού από ό,τι στο πρόσφατο παρελθόν. Με άλλα λόγια, οι λειτουργίες της κεντρικής τράπεζας εξασφαλίζουν ότι οι κυβερνήσεις με κυρίαρχα νομίσματα μπορούν να «δραπετεύσουν» από το μηχανισμό της παγίδας. Αντί να επιτρέπουν στη «δημοσιονομική παγίδα» να αιμορραγεί μια οικονομία επ' αόριστον, οι κεντρικές τράπεζες χρησιμοποιούν πράξεις ανοιχτής αγοράς για τη σταθεροποίηση των επιτοκίων και για να ελέγχουν το κόστος της εξυπηρέτησης του χρέους. Ο κύκλος της πλήρους «δημοσιονομικής παγίδας» έχει σπάσει.

Η παροχή φερεγγυότητας σε περιόδους οικονομικής κάμψης και αδύναμης ανάπτυξης είναι ένας παραδοσιακός ρόλος των κεντρικών τραπεζών. Οι κεντρικές τράπεζες εξασφαλίζουν ότι οι κεντρικές κυβερνήσεις μπορούν να κάνουν όλες τις προγραμματισμένες τους πληρωμές στο χρέος που είναι εκφραστέο στο δικό τους νόμισμα και την ίδια στιγμή επιτρέπουν στις νομισματικές τους αρχές να καθορίζουν τα επιτόκια σε επιθυμητά επίπεδα. Αυτό είναι ένα συνετό και δοκιμασμένο σύστημα, αλλά οι χαρακτηριστικές του λειτουργίες ξεκινούνται μερικές φορές σε περιόδους οικονομικής κρίσης.

Ρόμνεϊ - Πολ Ράιν: Η ιδέα ενός εθνικού νομίσματος που στηρίζεται στο χρυσό εγκρίθηκε ως μέρος της επίσημης πλατφόρμας του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος. Αυτή η προσέγγιση νομισματικού συστήματος με μεταλλική βάση αγνοεί τόσο την ιστορία όσο και τη συνετή οικονομική πολιτική. Δεν έχει αντέξει στη δοκιμασία του χρόνου σε καμία χώρα που την υιοθέτησε. Μπορεί να οδηγήσει τις ΗΠΑ σε στάση πληρωμών για το δημόσιο χρέος

3 βήματα κεϋνσιανής προσέγγισης

ΑΠΟ την ανάλυσή μας προκύπτουν αρκετά μέτρα πολιτικής για την αντιμετώπιση των αρνητικών συνεπειών της δημοσιονομικής λιτότητας:

(1) Η αυτόματη περικοπή των δαπανών θα πρέπει να καταργηθεί και όχι να αντικατασταθεί, και θα πρέπει να **ληφθούν μέτρα για να αυξηθεί το όριο του χρέους**. Οι περικοπές στον προϋπολογισμό μπορεί να οδηγήσουν την οικονομία σε μια παγίδα, ασχέτως από το πότε θα λάβουν χώρα οι περικοπές ή με πόση σύνεση θα γίνουν.

Ως εκ τούτου, η αυτόματη περικοπή των δαπανών που θα τεθεί σε ισχύ τον επόμενο Ιανουάριο θα πρέπει να καταργηθεί εντελώς. Αυτό θα εξαλείψει την επιτατική ανάγκη του Κογκρέσου να προβεί σε περικοπές συγκεκριμένων ποσών κατά τη διάρκεια μιας δεκαετούς περιόδου.

(2) Το υπόλοιπο του «δημοσιονομικού γκρεμού» θα πρέπει να μετριαστεί περαιτέρω ή να εξαλειφθεί. Αυτό περιλαμβάνει τη **διατήρηση του payroll tax holiday**, που ξεκίνησε στις αρχές του περασμένου έτους και μείωσε το φόρο των μισθωτών υπηρεσιών για την κοινωνική ασφάλιση από 6,2% σε 4,2%. Μέχρι στιγμής, ούτε το Κογκρέσο ούτε ο πρόεδρος έχουν ζητήσει παράταση αυτού του αποτελεσματικού μέτρου τόνωσης της οικονομίας, που ψηφίστηκε αρχικά το 2010. Το payroll tax holiday θα πρέπει να λάβει παράταση για το άμεσο μέλλον, ιδίως αφού ο φόρος των μισθωτών υπηρεσιών ισχύει σήμερα μόνο για τα πρώτα 110 χιλιάδες δολάρια από το κεκτημένο εισόδημα του κάθε εργαζόμενου.

Είμαστε αντίθετοι στις προεκλογικές εκκλήσεις του Ρόμνεϊ για φορολογικές ελαφρύνσεις για τους πλούσιους και βαθιές περικοπές στις δαπάνες

(3) Ως μια μακροπρόθεσμη δημοσιονομική λύση, **η κυβέρνηση θα πρέπει να προσπαθήσει να χρησιμοποιήσει έναν ολοκληρωμένο και περισσότερο ορθολογικό συνδυασμό των κανόνων της δημοσιονομικής πολιτικής για να διασφαλίσει ότι οι δαπάνες θα αυξάνονται όποτε χρειάζεται** και πως θα χρησιμοποιούνται με θετικό τρόπο. Αυτή είναι μια προσέγγιση που ο Minsky και άλλοι κεϋνσιανοί οικονομολόγοι έχουν υποστηρίξει για πολλά χρόνια. Τα μέτρα αυτά θα λειτουργούν στο πλαίσιο της αρχής ότι το έλλειμμα θα αυξάνεται όταν η δυνατότητα του παραγωγικού δυναμικού, η αύξηση της απασχόλησης και η οικονομική ανάπτυξη χωλαίνουν, και αντιστρόφως ανάλογα. Υπάρχει μια σειρά προτεινόμενων θεσμών που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για να επιτευχθεί αυτό το αποτέλεσμα, όπως ο εργοδότης της ύστατης προσφυγής, ένας τραπεζικός φορέας για έργα υποδομών, ένα ενισχυμένο σύστημα αντικυκλικής βοήθειας προς τις πολιτείες και τις τοπικότητες ή/και κάποιο άλλο βελτιωμένο σύστημα κοινωνικών παροχών για τους ανέργους, τους αρρώστους, τους τυφλούς και τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

Γενικά, η προσέγγισή μας βρίσκεται σε έντονη **αντίθεση με τις προεκλογικές εκκλήσεις** του Ρόμνεϊ για φορολογικές **ελαφρύνσεις, ως επί το πλείστον για τους πλούσιους**, που θα συνέβαλαν στο να ακυρώσουν από τη δημοσιονομική πολιτική οποιονδήποτε κοινωνικό σκοπό πέραν του μακροοικονομικού. Η έμφαση του Ρόμνεϊ και του Ράιν σε βαθιές **περικοπές στις δαπάνες** είναι, κατά την άποψή μας, το χειρότερο απ' όλα. Εμείς θα υποστηρίζαμε την προγραμματική αύξηση των δαπανών για την επίλυση βασικών προβλημάτων, καθώς και τις φορολογικές ελαφρύνσεις και τις μεταβιβάσεις σε άτομα και οικογένειες με τις μεγαλύτερες ανάγκες και τα χαμηλότερα ποσοστά αποταμίευσης. Θα ελπίζαμε ότι ένα μεγάλο μέρος των νέων δαπανών θα χρησιμοποιούνταν με τρόπους που θα αύξαναν την απασχόληση, όχι μέσω μαγείας, αλλά από προολήψεις στον δημόσιο τομέα.

Από την άλλη μεριά, το σλόγκαν της «δημοσιονομικής ευθύνης» έχει προσελκύσει το μεγαλύτερο μέρος της κριτικής μας σε αυτό το κείμενο. Αυτό δεν αποτελεί έκπληξη. Είμαστε κεϋνσιανοί. Η αποτυχία της ορθόδοξης οικονομικής θεωρίας, η ίδια προσέγγιση που μας οδήγησε στη χρηματοοικονομική κρίση και τη Μεγάλη Κάμψη του 2007-09, να προσφέρει μια αποτελεσματική στρατηγική για την οικονομική ανάπτυξη απαιτεί μια άλλη προσέγγιση. **Οι πολιτικές** του κεϋνσιανισμού **έχουν ιστορικά αποδείξει ότι, αν μη τι άλλο, μπορούν να βρίσκουν τις οικονομίες από βαθιές κρίσεις και να τις θέσουν ξανά σε μια τροχιά δυναμικής ανάκαμψης**.

συνδυασμό κεϋνσιανής δημοσιονομικής πολιτικής και νομισματικής πολιτικής βασισμένης σε ένα κυρίαρχο νόμισμα;

του ευρώ ενώπιον του «δημοσιονομικού γκρεμού»

Ύφεση στα δύο πρώτα τρίμηνα του 2013, βάσει μελέτης του Κογκρέσου

Η Ουάσιγκτον μπροστά στην παγίδα της λιτότητας

ΣΤΙΣ ΗΠΑ, η ομοσπονδιακή κυβέρνηση αντιμετωπίζει το πρόβλημα της οικονομικής επιβράδυνσης και μιας σφιχτότερης δημοσιονομικής πολιτικής, που αρχίζει να μοιάζει όλο και περισσότερο με την κατάσταση στην ευρωζώνη. Ο υποψήφιος αντιπρόεδρος των Ρεπουμπλικανών, ο Πολ Ράιν, είναι γνωστός για τις απόψεις του υπέρ ενός εθνικού νομίσματος που στηρίζεται στο χρυσό. Η ιδέα αυτή εγκρίθηκε ως μέρος της επίσημης πλατφόρμας του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος στο εθνικό συνέδριο του κόμματος στη Σάρλοτ της Βόρειας Καρολίνας. Αυτή είναι μια προσέγγιση νομισματικού συστήματος με μεταλλική βάση, που αγνοεί τόσο την ιστορία όσο και τη συνετή οικονομική πολιτική.

Καμία τέτοια προσέγγιση δεν έχει αντέξει στη δοκιμασία του χρόνου σε καμία χώρα που την υιοθέτησε. Η υιοθέτηση μιας τέτοιας πολιτικής μπορεί να οδηγήσει τις ΗΠΑ σε μια μοίρα παρόμοια με εκείνη της Ελλάδας, της Ιρλανδίας, της Πορτογαλίας και των άλλων χωρών της «περιφέρειας» της ευρωζώνης, δηλαδή σε στάση πληρωμών για το δημόσιο χρέος, ένα αδιανόητο γεγονός κάτω από το σημερινό κυρίαρχο νομισματικό σύστημα. Στην ουσία, η δήλωση του προέδρου της ΕΚΤ ότι θα κάνει «ό,τι χρειάζεται» για να θέσει υπό έλεγχο την άνοδο των επιτοκίων για το χρέος των «περιφερειακών» χωρών της ευρωζώνης υποδηλώνει ότι η ΕΚΤ έχει έρθει πιο κοντά στο ρόλο του σταθεροποιητή των επιτοκίων που εκτελεί η Fed, αν και η δήλωση συνοδεύεται από ένα σωρό δεσμεύσεις υπό τη μορφή ενός δημοσιονομικού συμφώνου. Τη στιγμή που γράφονται αυτές οι λέξεις, αυτές οι κινήσεις πολιτικής έχουν μειώσει σημαντικά το κόστος δανεισμού για την Ισπανία και την Ιταλία.

Η απήχηση που έχει η ευρωπαϊκή οικονομική ορθοδοξία ανάμεσα στους σχολιαστές στις ΗΠΑ είναι μεγάλη. Στο πλαίσιο αυτό, έχουν την τάση να παρερμηνεύουν το μεγάλο πρόβλημα που αντιμετωπίζει η οικονομία, θεωρώντας ότι πρόκειται απλά περί αποτυχίας ελέγχου των ομοσπονδιακών δαπανών και, στη συνέχεια, να οδηγούνται σε επανειλημμένες εκκλήσεις για «μεταρρυθμίσεις» στα δημόσια οικονομικά. Στην πραγματικότητα, οι συνολικές δαπάνες της κυβέρνησης των ΗΠΑ έχουν μειωθεί ως ποσοστό του ΑΕΠ, ενώ ο συνολικός αριθμός των εργαζομένων στον κρατικό τομέα έχει μειωθεί σε απόλυτους αριθμούς. Αυτό δείχνει ότι τα ελλείμματα έχουν να κάνουν κυρίως με τα φορολογικά έσοδα. Η απότομη πτώση των φορολογικών εσόδων οφείλεται κυρίως στην ύφεση, τη χρηματοοικονομική κρίση και την επακόλουθη αδύναμη ανάκαμψη, και δεν είναι αποτέλεσμα δημοσιονομικής γενναιοδωρίας.

Το μεγάλο ομοσπονδιακό έλλειμμα που διαμορφώθηκε στις ΗΠΑ το 2011 ήταν ως επί το πλείστον ένα προϊόν του είδους της απώλειας εσόδων και της αύξησης δαπανών που περιλαμβάνει το μοντέλο της «δημοσιονομικής παγίδας» που αναφέραμε παραπάνω. Η αύξηση του ελλείμματος το 2011 δεν θα πρέπει να θεωρηθεί σημάδι χαλάρωσης της δημοσιονομικής πολιτικής, αλλά απλώς μια κατάλληλη ανταπόκριση σε μια αλλαγή των οικονομικών συνθηκών. Η συνετή επιλογή της διόγκωσης του ελλείμματος εν όψει της πτώσης των φορολογικών εσόδων και των σχετικά μικρών αυξήσεων σε προγράμματα στήριξης των εισοδημάτων είχε την ευεργετική επίδραση που θα είχαν προβλέψει ο Minsky και πολλοί άλλοι κεϋνσιανοί οικονομολόγοι. Αντιθέτως, είναι σχεδόν βέβαιο ότι οι περικοπές των δαπανών και οι αυξήσεις των φόρων που προγραμματίζονται για το 2013 θα επιδεινώσουν την οικονομική κατάσταση των ΗΠΑ και θα αυξήσουν τον κίνδυνο να πέσουν οι ΗΠΑ σε μια «δημοσιονομική παγίδα» κυρίαρχου νομίσματος.

Οι προοπτικές για την οικονομία των ΗΠΑ δεν είναι καθόλου ρόδινες, εκτός κι αν η ομοσπονδιακή κυβέρνηση χρησιμοποιήσει πολιτικές δημοσιονομικής τόνωσης για να αυξήσει τη συνολική ζήτηση και την απασχόληση. Όπως συμβούλεψε ο Ζον Μέιναρντ Κέινς, «η οικονομική έκρηξη, όχι η απότομη πτώση, είναι η κατάλληλη ώρα για λιτότητα».

** Ο Gregg Hannsgen είναι ερευνητής-μελετητής στο Ινστιτούτο Οικονομικών Levy του Bard College και μέλος της Ομάδας Macro-modeling, που είναι υπεύθυνη για στις Στρατηγικές Αναλύσεις του Ινστιτούτου.*

** Ο Δημήτρης Β. Παπαδημητρίου είναι εκτελεστικός αντιπρόεδρος και Provost στο Bard College, πρόεδρος του Ινστιτούτου Οικονομικών Levy του Bard College και καθηγητής Οικονομικών στην έδρα «Jerome Levy».*

Νόμος για έλεγχο προϋπολογισμού

Μεγάλες περικοπές άνω των 500 δισ. δολ. το 2013

ΣΤΙΣ αρχές του έτους, η προσοχή του κοινού είχε εστιαστεί στο επικείμενο συμβάν ενός «δημοσιονομικού γκρεμού» εξαιτίας μιας μελέτης του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κογκρέσου, που έκανε την πρόβλεψη ότι αν οι ΗΠΑ έφθαναν στον «δημοσιονομικό γκρεμό», θα εξελισσόταν μια ύφεση στα δύο πρώτα τρίμηνα του 2013. Ο πρόεδρος της Fed, Ben Bernanke, μαθητής κάποτε του Milton Friedman, επανέλαβε αυτή την προειδοποίηση, τονίζοντας ότι οι ΗΠΑ θα φτάσουν στον «δημοσιονομικό γκρεμό» αν το Κογκρέσο αποτύχει να αποτρέψει μια σειρά από εξελίξεις που σχετίζονται με το νόμο για τον έλεγχο του προϋπολογισμού, που εγκρίθηκε το καλοκαίρι του 2011.

Με βάση το νόμο για τον έλεγχο του προϋπολογισμού, έχουν προγραμματιστεί να τεθούν σε ισχύ γενικές περικοπές από τις 2 Ιανουαρίου του 2013:

• Οι περικοπές αυτές θα χωριστούν με περίπου ίσο τρόπο μεταξύ αμυντικών δαπανών και μη αμυντικών, διακριτικής ευχέρειας δαπανών.

• Θα λήξουν, επίσης, οι «φορολογικές ελαφρύνσεις του Μπους» και η τιμαριθμική αναπροσαρμογή του εναλλακτικού ελάχιστου φόρου. Οι φορολογικές αλλαγές θα αυξήσουν τον φορολογικό λογαριασμό για τους περισσότερους Αμερικανούς, αλλά τα περισσότερα από τα αυξημένα έσοδα από αυτές τις πολιτικές θα προέλθουν από τα παντρεμένα ζευγάρια που δηλώνουν περισσότερα από 250 χιλιάδες δολάρια σε φορολογητέο εισόδημα.

• Τα επιδόματα ανεργίας για τους εργαζόμενους που είναι άνεργοι για περισσότερο από 34 εβδομάδες ήδη βρίσκονται σε στάδιο κατάργησης και θα λήξουν εντελώς το 2013.

• Η μείωση του φόρου μισθωτών υπηρεσιών κατά 2% που ενεργοποιήθηκε από τον πρόεδρο Ομπάμα και που ξεκίνησε το περασμένο έτος, επίσης λήγει.

Συνολικά, το Γραφείο Προϋπολογισμού του Κογκρέσου εκτιμά ότι αυτές οι αλλαγές θα οδηγήσουν σε μείωση του ελλείμματος άνω των 500 δισ. δολαρίων για το 2013. Πολλές από αυτές τις περικοπές θα επηρεάσουν δυσανάλογα άτομα με χαμηλό εισόδημα, παρά τα συνεχιζόμενα υψηλά επίπεδα ανεργίας ανάμεσα στους χαμηλόμισθους Αμερικανούς.

Από την πλευρά των δαπανών του λογιστικού τεφτεριού, οι δημοσιονομικά συντηρητικοί προσφέρουν διάφορα σχέδια για να μετατοπίσουν τις περικοπές των δαπανών για τα επόμενα χρόνια και να αντικαταστήσουν τις γενικές περικοπές με περικοπές που θα καλύπτουν μια μικρότερη κατηγορία προγραμμάτων. Τα σχέδιά τους προβλέπουν μια μεγάλη περικοπή των δαπανών για τα επόμενα 10 χρόνια. Κρίνοντας από τις δηλώσεις των διαμορφωτών της κοινής γνώμης που εδρεύουν στην Ουάσιγκτον, είναι αρκετά πιθανό ότι το Κογκρέσο θα αποφασίσει προς το τέλος του έτους να καταργήσει τις περικοπές στις στρατιωτικές δαπάνες και να επιτρέψει στις μη στρατιωτικές περικοπές δαπανών να τεθούν σε ισχύ στις αρχές του επόμενου έτους, όπως απαιτείται από την ισχύουσα νομοθεσία.

Με βάση τα επίπεδα της συνολικής ιδιωτικής ζήτησης, οικονομολόγοι στο Ινστιτούτο Οικονομικών Levy και αλλού καταγράφουν υστέρηση κρατικών δαπανών στις ΗΠΑ για αρκετές δεκαετίες – και οι επιπλέον περικοπές θα χρησιμεύσουν μόνο για να αποδυναμώσουν μια οικονομία που βρίσκεται ήδη σε παραπαίουσα κατάσταση.

Παρ' όλα αυτά, πολλοί αναλυτές και μέλη του Κογκρέσου πιστεύουν ότι η ανάκαμψη βρίσκεται σε καλό δρόμο. Στο πλαίσιο αυτό, διαμαρτύρονται πως αν οι περικοπές των δαπανών και οι αυξήσεις των φόρων αναβληθούν ακόμη και για ένα χρόνο, η κυβέρνηση δεν θα μπορέσει να ενεργήσει γρήγορα ώστε να εφαρμοστεί μια αυστηρότερη δημοσιονομική πολιτική όταν οι οικονομικοί δείκτες φθάσουν σε αποδεκτά επίπεδα. Ίσως να μη γνωρίζουν ότι το ΑΕΠ βρίσκεται αρκετά κάτω από τη γενική τάση της αύξησης του αμερικανικού ΑΕΠ. Το χάσμα μεταξύ της πρόσφατης αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ και της ιστορικής τάσης της αύξησης του ΑΕΠ είναι τόσο μεγάλο που είναι σχεδόν αδύνατον να φανταστεί κανείς πως θα γίνει κάποια υπέρβαση. Οποιαδήποτε ανάκαμψη προκύψει που αφήνει την οικονομία τόσο πίσω από την ιστορική τάση της αύξησης του ΑΕΠ, θα δημιουργήσει τεράστιο κενό στη δημιουργία θέσεων εργασίας, όπως άλλωστε αυτό έχει ήδη γίνει.

για επάνοδο στη δυναμική της ανάπτυξης